

Ár 2012, föstudaginn 5. október er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 69/2012:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 20. apríl 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 20. apríl 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 24. apríl 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 16. maí 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 21. maí 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 5. október 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 20. desember 2005 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.100.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Þann 20. desember 2005 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ dagsett. Þar kom fram að sóknaraðili væri ábyrgðarmaður að láni að fjárhæð kr. 1.100.000 útgefnu af A. Ekki var hakað við hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Sóknaraðili staðfesti með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Ekki var hakað við hvort sóknaraðili óskaði eða óskaði ekki eftir greiðslumati en tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Ekki var hakað við hver niðurstaða greiðslumats væri. Óumdeilt er að varnaraðili framkvæmdi ekki mat á greiðslugetu skuldara.

Þann 15. nóvember 2011 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila þar sem þess var farið á leit að varnaraðili skoðaði umrædda ábyrgðarskuldbindingu og tæki afstöðu til gildis hennar. Umboðsmaður skuldara

óskaði ítrekað eftir afstöðu varnaraðila og þann 29. febrúar 2012 barst það svar að verið væri að reka sambærilegt mál fyrir dómstólum og beðið væri eftir niðurstöðu í því máli.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 20. apríl 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgð vegna láns nr. X verði felld niður og að fjárnám sem gert var í fasteign hennar að B verði aflétt.

Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa staðið við skuldbindingar sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, sbr. 3. og 4. gr., þar sem greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt og sóknaraðila því ekki kynnt niðurstaða þess áður en hún hafi gengist í ábyrgð.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili byggir á því að hann hafi með engu móti vanefnt þær skyldur sem á honum hvíla svo réttlætt geti að sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsing sóknaraðila verði felld úr gildi. Þá bendir varnaraðili á að krafa sóknaraðila um niðurfellingu ábyrgðarinnar og afléttingu fjárnáms verði ekki með réttu byggð á ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, enda ekki kveðið á um réttaráhrif þess að ákvæðum þess sé ekki fylgt, í samkomulaginu.

Varnaraðili vísar til þess að grundvallaratriði í málinu sé að vanræksla banka eða sparisjóðs á að framkvæma greiðslumat geti ekki ein og sér leitt til þess að ábyrgðin verði felld niður.

Varnaraðili hafnar með öllu þeim sjónarmiðum sóknaraðila að efni standi til þess að felld verði úr gildi sjálfskuldarábyrgð hans á umræddu skuldabréfi. Sóknaraðili hafi gengist undir ábyrgðina með samkomulagi við varnaraðila en með því samkomulagi hafi sóknaraðili skuldbundið sig til að tryggja efndir á kröfu varnaraðila á hendur skuldara. Ábyrgðaryfirlýsingin sé í reynd loforð ábyrgðarmanns og gildi reglur samningaréttarins því um stofnun þess og skuldbindingargildi en samkvæmt grundvallarreglum samningaréttarins beri loforðsgjöfum að standa við loforð sín og skuldbindingar.

Varnaraðili vísar til þess að þegar sóknaraðili hafi undirritað ábyrgðaryfirlýsinguna hafi engin lög verið í gildi um ábyrgðarmenn eða réttindi þeirra, en nógildandi lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn hafi tekið gildi 4. apríl 2009. Engin heildstæð lög hafi því verið til hérlendis þegar sóknaraðili hafi undirritað yfirlýsingu um sjálfskuldarábyrgð árið 2005.

Bendir varnaraðili á að af framangreindu leiði að meta verði hvort og þá hver réttaráhrif samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga geti haft og jafnframt hvort ástæða sé að lögum til að vikið verði frá framangreindri meginreglu samningaréttarins um skuldbindingargildi samninga.

Vísar varnaraðili til þess að ljóst sé að tilvitnað samkomulag hafi engin réttaráhrif eitt og sér. Samkomulagið hafi ekki verið lögfest og hafi ekkert sjálfstætt gildi sem réttarheimild. Í því sé hvergi kveðið á um réttaráhrif þess að reglum þess sé ekki fylgt og því sé mjög á huldu hvort að hvaða marki ábyrgðarmenn geti byggt rétt á

Því. Hvergi í samkomulaginu sé vikið að skuldbindingargildi þess né að beitingu vanefndaúrræða við brotum á því. Aðeins sé um að ræða samkomulag ákveðinna aðila þess efnis að þeir ætli sér að hlíta tilteknum reglum. Samkomulagið sé safn reglna sem vernda eigi ábyrgðarmenn, en komi upp sú staða að reglunum sé ekki fylgt, sé samkomulagið þögn um afleiðingar þess. Ábyrgðaryfirlýsingar verði því ekki felldar úr gildi á grundvelli samkomulagsins sem slíks, enda hafi það engar ógildingarheimildir að geyma. Þessu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Norðurlands vestra í máli nr. 25/2011.

Bendir varnaraðili á að vanræksla banka og sparisjóða á því að framkvæma greiðslumat á lántaka geti eitt og sér ekki leitt til ógildingar á sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingunni. Meta verði sérstaklega hvort atvik hvers máls fyrir sig gefi tilefni til að beita ógildingarreglu 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Varnaraðili telur óhætt að fullyrða að dómstólar hafi einkum í seinni tíð beitt 36. gr. laga nr. 7/1936 með afar varfærnnum hætti og raunar aðeins í algjörum undantekningartilvikum en það sé í fullu samræmi við yfirlýstan tilgang löggjafans með þessu ákvæði laganna.

Varnaraðili vísar til þess að efni sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingarinnar sé hefðbundin í alla staði og skilmálar hennar eðlilegir. Verði hún því ekki felld úr gildi m.v.t. þess að efni hennar sé á einhvern hátt ósanngjarnt í garð sóknaraðila. Þrátt fyrir að talsverður munur sé á stöðu almenns neytanda og fjármálafyrirtækis við samningsgerð geti sá munur einn og sér ekki talist næg ástæða til að ógilda megi samninga þessara aðila, heldur þurfi aðstöðumunurinn að vera slíkur að í reynd séu neytandanum settir afarkostir, sbr. t.d. dóma Hæstaréttar í málum nr. 255/1993 og 3/2003.

Varnaraðili hafnar því alfarið að svo mikill aðstöðumunur hafi verið á stöðu aðila við útgáfu ábyrgðaryfirlýsingarinnar að réttlætt geti að henni verði vikið til hliðar m.v.t. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Bendir varnaraðili á að Hæstiréttur hafi tvívegis kveðið upp dóma fyrir gildistöku núgildandi laga um ábyrgðarmenn þar sem deilt hafi verið um hvort réttilega hafi verið staðið að samningagerð í tengslum við ábyrgðir. Í báðum tilvikum hafi þannig háttáð til að fjármálafyrirtæki hafi ekki látið framkvæma mat á greiðslugetu aðalskuldara eins og gert sé ráð fyrir í samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Áður hafi verið vísað til dóms Hæstaréttar í máli nr. 255/1993 en hinn dómurinn sé í máli nr. 163/2005. Varnaraðili bendir á að um nokkra hríð hafi sá misskilningur verið við líði að af niðurstöðu dómsins megi leiða að vanræksla fjármálafyrirtækis á að framkvæma greiðslumat á aðalskuldara í samræmi við fyrirmæli samkomulagsins eigi ein og sér að leiða til þess að ábyrgðinni verði vikið til hliðar með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936. Hæstiréttur grundvalli niðurstöðu sína ekki aðeins á því að ákvæðum samkomulagsins hafi ekki verið fylgt heldur heildstæðu mati á atvikum málsins.

Vísar varnaraðili til þess að í máli því sem hér sé til úrlausnar bendi allt til þess að sóknaraðila hafi verið fullkunnugt um fjárhagsaðstæður lántaka, sem hafi verið móðir sóknaraðila. Sóknaraðili virðist hafa afþakkað sérstaklega boð varnaraðila um að framkvæmt yrði greiðslumat á lántaka eða að minnsta kosti ekki gert kröfu til þess að slíkt mat yrði framkvæmt. Auk þess megi benda á að sóknaraðili hafi ekki lagt fram neinar upplýsingar um að fjárhagsstaða skuldara hafi verið verri en hann hafi mátt vænta eða haldið því fram að niðurstaða greiðslumats hafi nokkru ráðið um ákvörðun hans um að gangast í sjálfskuldarábyrgðina.

Varnaraðili telur að nefndin verði að meta á grundvelli alls þess sem fram hafi komið í málinu hvort ástæða sé til að víkja frá meginreglu samninga- og kröfuréttar um skuldbindingargildi samninga og efnidir loforða. Grundvallarreglan sé sú að aðilar samningssambands verði gerðir ábyrgir fyrir gjörðum sínum, þeim beri skylda til að virða og efna þá samninga sem þeir stofni til svo fremi sem ekki séu til staðar lagaskilyrði til að þeim verði vikið til hliðar. Ekki verði vikið frá meginreglunni með því að vísa til samkomulagsins, enda hafi samkomulagið ekki lagagildi, auk þess að í því komi ekkert fram um afleiðingar þess ef efnisákvæðum sé ekki fylgt.

Bendir varnaraðili á að svo fallast megi á kröfu málshefjanda um að ábyrgðaryfirlýsingunni verði vikið til hliðar verði nefndin að taka til sjálfstæðs mats hvort skilyrðum 36. gr. laga nr. 7/1936 hafi verið fullnægt. Með vísan til þess sem að framan sé rakið mótmælir varnaraðili því alfarið að skilyrðum greinarinnar hafi verið fullnægt með því einu að ekki hafi verið framkvæmt greiðslumat á lántaka í samræmi við samkomulagið. Sú vanræksla varnaraðila sé vitanlega ámælisverð en þegar litið sé til allra atvika málsins þá sé útilokað að hún geti talist svo alvarleg að valdið geti brottfalli sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefna af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður skal hann staðfesta það skriflega.

Óumdeilt er að varnaraðili framkvæmdi ekki mat á greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. X. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og það með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A, eftir að hafa kynnt sér matið.

Ekki verður fallist á með varnaraðila að fjölskyldutengsl sóknaraðila og A, útgefanda skuldabréfsins, geri það að verkum að sóknaraðili þekki til fjárhagsstöðu A eða að þau hafi slík áhrif á skyldur varnaraðila skv. samkomulaginu til að framkvæma greiðslumat eða sanngirnismat á grundvelli 36. gr. samningalaga að það ráði úrslitum. Enda hefur varnaraðili ekki fært fram gögn til stuðnings þeirri staðhæfingu sinni að allt bendi til að sóknaraðili hafi verið sérstaklega kunnug fjárhag lántakans.

Þá verður ekki fallist á með varnaraðila að sóknaraðili hafi afþakkað boð varnaraðila um að framkvæmt yrði greiðslumat á A, eða ekki gert kröfu um að slíkt greiðslumat yrði framkvæmt, enda hakar sóknaraðili ekki við þann valmöguleika á skjalinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ en á því skjali tekur varnaraðili enn fremur fram að greiðslumat fari ávallt fram ef lánsfjárhæð er hærri en kr. 1.000.000. Lánsfjárhæð í máli þessu var kr. 1.100.000 og því mátti sóknaraðili treysta því að varnaraðili framkvæmdi mat á greiðslugetu útgefanda skuldabréfsins.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Með vísan til þessarar niðurstöðu ber einnig að aflétta fjárnámi því sem gert var í fasteign sóknaraðila að B.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF, er ógild.

Fjárnámi í fasteign sóknaraðila að B skal aflétt.

Reykjavík, 5. október 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir